

Облога Трої

Міфи троянського циклу

Уривок з книги «Легенди і міфи Стародавньої Греції» Миколи Куна

© Автор адаптації та перекладу – Олег Гнатюк

Перші дев'ять років облоги Трої

За мотивами творів античних авторів

Греки раділи, що їхня довга й небезпечна морська подорож нарешті завершилася. Але щойно їхні кораблі наблизилися до троянського узбережжя, вони побачили, що на них уже чекає численне військо на чолі з Гектором — могутнім сином царя Пріама.

Перед героями постало нелегке питання: як висадитися на берег? Адже всі знали давнє пророцтво — перший із греків, хто ступить на троянську землю, неминуче загине. Ніхто не наважувався зробити цей крок.

Серед воїнів був відважний Протесілай. Він понад усе прагнув бойової слави й був готовий першим кинутися в бій. Та й він пам'ятав про пророцтво й вагався. Знав його й мудрий Одисей. Щоб надихнути інших, але самому уникнути загибелі, він кинув на берег свій щит і спритно стрибнув просто на нього, не торкнувшись троянської землі.

Протесілай побачив лише, що Одисей уже зіскочив із корабля, але не помітив хитроців зі щитом. Він вирішив, що пророцтво вже здійснилося. Бажання прославитися перемогло всі його страхи. Він забув і про рідний дім, і про свою юну дружину Лаодамію. Вихопивши меч, Протесілай кинувся на берег і сміливо атакував ворогів.

Та назустріч йому виступив Гектор. Він могутньою рукою метнув важкий спис, і той смертельно вразив молодого героя. Протесілай упав на землю, ставши першим із греків, хто загинув під стінами Трої. Його кров першою окропила троянський берег.

Побачивши загибель товариша, грецькі воїни разом кинулися з кораблів у бій. Зав'язалася жорстока сутичка. Поступово троянці почали відступати, а згодом сховалися за могутніми мурами свого міста. Наступного дня обидві сторони уклали перемир'я, щоб забрати полеглих і віддати їм останню шану.

Після поховання загиблих греки взялися облаштовувати укріплений табір. Вони витягли кораблі на берег і розташували їх довгим рядом уздовж узбережжя — від гори Сігейон до гори Ройтейон. Із боку Трої табір захистили високим валом і глибоким ровом.

На різних кінцях укріплення поставили свої шатри Ахілл і Аякс Теламонід, щоб стежити за рухами троянців і не допустити раптового нападу. У центрі табору височів великий і розкішний намет царя Агамемнона, якого греки обрали головним ватажком свого війська. Поруч був майдан для народних зборів. Неподалік від нього поставив свій шатер і Одісей — він хотів завжди бути в курсі всього, що відбувається серед війська, і будь-якої миті мати змогу звернутися до людей. Хоч колись він і намагався уникнути участі в поході, тепер Одісей став одним із найзапекліших ворогів Трої й наполягав, що місто потрібно здобути за будь-яку ціну.

Коли табір був остаточно впорядкований, греки вирішили ще раз спробувати уникнути великої війни. До Трої вирушили Менелай і Одісей, щоб провести переговори. Їх гостинно прийняв мудрий

троянець Антенор, який запросив послів до свого дому й влаштував для них щедрий бенкет. Він щиро прагнув миру й уважав, що троянці повинні виконати справедливі вимоги Менелая.

Дізнавшись про прибуття грецьких послів, цар Пріам скликав народні збори. На них зібралися мешканці Трої, а також Менелай і Одиссей. Менелай коротко й твердо заявив, що вимагає повернути йому дружину Єлену та всі скарби, які Паріс вивіз зі Спарти.

Після нього виступив Одиссей. Його мудра й переконлива промова справила велике враження на троянців. Він закликав уникнути кровопролиття й повернути те, що належить Менелаєві. Багато хто був готовий погодитися з цими словами. Навіть сама Єлена вже шкодувала про свій необачний вчинок і сумувала за домом та законним чоловіком.

Антенор також переконував співгромадян прийняти умови греків, адже передбачав, скільки горя й руйнувань принесе війна. Але сини Пріама не хотіли поступатися. Найбільше протривав Паріс. Він не бажав розлучатися ні з Єленою, ні зі здобутими скарбами. Його підтримували й брати.

Один із троянських старійшин, Антімах, підкуплений Парісом, навіть запропонував схопити Менелая і вбити його. Та цар Пріам і Гектор не дозволили цього зробити. Вони пам'ятали давній закон гостинності й знали, що послі перебувають під особливим захистом самого Зевса.

Народні збори довго не могли дійти згоди. Одні хотіли миру, інші вимагали продовження ворожнечі. Так Троя опинилася перед вибором, який мав визначити її подальшу долю.

Провісник Гелен підвівся перед громадою й заявив, що троянцям не варто боятися війни: за його пророцтвом, самі боги стануть на захист Трої. Люди повірили його словам і відмовилися виконати вимоги Менелая. Тож грецькі послы повернулися ні з чим, а між двома народами мала спалахнути довга й кривава війна.

Троянці зачинилися за міцними мурами свого міста. Навіть відважний Гектор не наважувався без потреби виходити за їх межі. Греки ж розпочали облогу. Вони тричі намагалися взяти Трою штурмом, але всі спроби виявилися марними. Тоді вони змінили тактику й почали спустошувати навколишні землі та підкорювати міста, які підтримували троянців. Походи відбувалися і суходолом, і морем, а найбільше в них уславився непереможний Ахілл.

Греки захопили острови Тенедос і Лесбос, а також міста Педас, Лірнесс та багато інших поселень. Вони дійшли навіть до міста Фіви, де правив Еетіон — батько Андромахи, дружини Гектора. За один день Ахілл убив сімох братів Андромахи, а потім у бою загинув і її батько. Проте герой не дозволив зневажити тіло Еетіона й, шануючи волю богів, наказав поховати його з усіма почестями. Матір Андромахи потрапила в полон і була відведена до грецького табору. Під час цих походів Ахілл захопив багату здобич, серед якої були й полонянки — красуня Хрісеїда, дочка жерця Аполлона, та прекрасна Брісеїда. Хрісеїду греки віддали цареві Агамемнону.

Рік за роком навколо Трої панували спустошення й розруха. Троянці майже не виходили за мури, адже кожному загрожувала смерть або тяжке рабство.

За дев'ять років облоги жителі Трої пережили чимало втрат. Багатьох хоробрих воїнів вони оплакали, але найтяжчі випробування чекали їх попереду. Десятий рік війни мав принести найбільшу біду — падіння великого міста.

Не менше лиха зазнали й самі греки. Вони також втратили багатьох героїв. Одні загинули в бою, а інші стали жертвами людської заздрості та підступності.

Такою трагічною була доля мудрого Паламеда. Він загинув не від руки ворога, а через ненависть і хитрість Одиссея. Паламед не раз рятував грецьке військо своїми порадами, лікував поранених цілющими травами, допомагав організовувати табір і навіть спорудив маяк, щоб кораблі могли безпечно повертатися до берега вночі. Його мудрість і розважливість здобули повагу серед воїнів, і саме це викликало заздрість Одиссея. До того ж він не забув, як колись Паламед викрив його удаване божевілля, коли той намагався уникнути походу на Трою.

Довго шукав Одиссей спосіб позбутися суперника. Зрештою він скористався тим, що Паламед почав радити грекам припинити війну й повернутися додому. Уночі Одиссей таємно сховав у його наметі мішок із золотом, а потім почав переконувати всіх, що Паламед отримав ці гроші від царя Пріама за зраду. Чимало воїнів охоче повірили таким словам, адже вони мріяли про багату здобич, яку могли отримати після захоплення Трої.

Щоб остаточно переконати всіх, Одиссей вигадав нову підступну хитрість. Він заявив Агамемнонові, що Паламед підтримує таємний зв'язок із Пріамом через полоненого фрігійця. Від імені троянського царя він написав листа, де йшлося про винагороду за допомогу в припиненні облоги, і передав його тому

самому полоненому, наказавши нібито доставити послання до Трої. Щойно фрігієць покинув табір, люди Одиссея вбили його, а лист передали Агамемнонові як доказ «зради».

Цар негайно скликав усіх грецьких вождів і запросив Паламеда, який навіть не здогадувався про небезпеку. Перед усіма Одиссей звинуватив його в зраді. Паламед щиро заперечував усі обвинувачення, але ніхто вже не хотів його слухати. За порадою Одиссея обшукали його намет і знайшли там підкинтий мішок із золотом. Після цього більшість остаточно повірила в його провину.

Над Паламедом влаштували суд і засудили до страти через побиття камінням. Закутого в кайдани його привели на морський берег. Даремно благав він не карати невинного — ніхто не захотів вислухати того, кого вже вважали зрадником. Паламед мужньо прийняв свою долю. Він не плакав і не скаржився, а перед смертю тихо промовив:

— О, Істино, мені шкода тебе... Ти померла раніше, ніж я.

Так загинув один із наймудріших і найшляхетніших героїв Греції. Усі його заслуги були забуті через підступний наклеп. Згодом греки дорого заплатили за цю несправедливість, адже батько Паламеда, цар Навплій, жорстоко помстився їм за смерть сина.

Та навіть після страти Агамемнон не дозволив поховати Паламеда, прирікаючи його тіло стати здобиччю диких звірів і хижих птахів. Але могутній Аякс Теламонід не зміг із цим змиритися. Він власноруч виконав похоронний обряд і поховав героя з належною честю, адже до останнього не вірив, що Паламед міг зрадити своїх побратимів.